

ARAPÇA FİİL+İSİM BİRLİKTELİĞİNDEKİ EŞDİZİMLERDE FİİLİN TÜRKÇEYE AKTARIMINDA FARKLI ANLAMLAR KAZANMASI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

(*رکب*, *نشر*, *تناول*, *مسح* ve *خلع* Fiilleri Örneği)¹

Enes BALI², Musa YILDIZ³

Öz

Bu çalışmanın amacı, en az iki kelimededen meydana gelen ve birlikte bulunma eğilimi noktasında başka sözcüklere göre aralarında daha sıkı bir ilişki olan ve “eşdizim” olarak tarif edilen sözcük bileşimlerinin Türkçemize aktarım sürecinde farklı anlamlarla karşılaşılmasının önemini vurgulamaktır. Hedef dil diye adlandırdığımız ve öğrenmeye çalıştığımız bir dili doğal, akıcı, etkileyici ve her şeyden öte o dilin asli kullanıcısı olan doğal dil konuşucusu/native speaker gibi kullanabilmek için o dilin dilbilgisi kurallarına ve cümle kurulumu sırasındaki söz dizim özelliklerine vakıf olmak tek başına yeterli değildir. Sözcükler arasındaki birlikte bulunma eğilimlerine ve sözcük bilgisinin kullanım çeşitliliğine dair de yeterli bir bilgiye sahip olmak öğrendiğimiz yabancı dili daha doğru ve daha isabetli kullanma noktasında en az dilbilgisi kadar önemli ve gerekli bir unsurdur. Bu çalışmada iki ve daha fazla sözcüğün bir araya gelmesiyle oluşan ve “eşdizim” olarak tanımlanan sözcük bileşimleri fiil+isim birlikteliği şeklinde gelen ifadelerdeki fiilin Arapçadan Türkçeye aktarım sürecinde farklı anlamlarla karşılaşılması üzerine değerlendirme ve örnek kullanımlara yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eşdizim, Birliktelik, Çeviri, fiil+isim Birlikteliği

An Evaluation on the Verb Gaining Different Meanings During the Translation into Turkish in Arabic Verb + Noun Collocations (An Example of *رکب*, *نشر*, *تناول*, *مسح* and *خلع* Verbs)

681

Abstract

The aim of this study is to emphasize the importance of rendering the lexical combinations called as “collocations” with different and divergent meanings in the process of translation into Turkish. Collocations are lexical units which are made of at least two words and have a tendency to occur together with a greater than random frequency compared with other words. Mastering the grammatical rules and *syntactic features* of the target language or the language we learn is not alone enough in order to use it in a natural, fluent, effective way and above all to produce it with native-like speakers. We should also have the adequate competence of the tendency of words to combine and co-occur and have sufficient knowledge of usage diversity in vocabulary knowledge so as to use the target language in a more accurate and proper way. In this study, we will deal with “verb+noun/ma’ul (object)” collocations in Arabic by illustrating the different and divergent meanings of the verbs used with such word combinations while translating these verbs from Arabic into Turkish.

Keywords: Collocation, Co-occurring Words, Translation, verb+noun Collocations

¹ Bu makale Enes Balı'nın yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Öğr.Gör., Kırıkkale Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu, enesbali@gmail.com

³ Prof.Dr., Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Arapça Öğretmenliği Bölümü, musayildiz@hotmail.com

Giriş

Gerek sözlü olsun gerekse yazılı, kendi anadilimizde ve öğrendiğimiz yabancı dilde bazı sözcükler beklenilenin aksine daha belirgin bir şekilde birlikte bulunma ve görünme eğilimine sahiptir. Kimi sözcüklerin diğer sözcüklere kıyasla kullanım sıklığı yönünden daha dikkat çekici bir şekilde bir arada kullanılması ve tesadüfi olmaktan ziyade daha fazla birbiriyle birliktelik oluşturması eşdizim diye tarif edilen sözcük öbeklerini meydana getirmektedir. (Doğan, 2015, s.68).

İngilizcede collocation, Arapçada ise التَّلازُم اللفظي veya المصاحبة اللغوية şeklinde tarif edilen eşdizimlilik mefhumu Türkçemizde Aksan (2009) tarafından “bağdaştırma”, Vardar (2002) tarafından ise “eşdizimlilik” olarak karşılanmıştır.

Cambridge Learner’s Dictionary English-Turkish (2009) sözlüğünde ise eşdizimlilik “ana dilini konuşanların sık sık birlikte söyledikleri veya yazdıkları iki veya daha fazla kelime ortaklıkları” şeklinde tanımlanmaktadır. Balı ve Köksal da çalışmasında eşdizimliliği şu şekilde açıklamaktadır:

“Dikkate değer anlamsal ve sözdizimsel bağımlılıkları paylaşan sözlük birimlerinin alışlagelmiş şekilde oluşturduğu iki veya daha fazla kelimedenden müteşekkil sözcük öbekleri.” (Balı & Köksal, 2019, s.5)

Eşdizimliliğin zihinlerde daha canlı ve yerleşik bir şekilde yer bulması amacıyla şöyle bir örnek verilebilir. Türkçemizde uçağın parçalarından biri olarak bilinen ve “kara kutu” olarak tarif edilen ifadede kara sözcüğünün yerine “siyah” kelimesinin kullanılması mümkün değildir. İngilizcede ise “mutlu Noeller” anlamına gelen “Merry Christmas” tamlamasında da “merry” sıfatı yerine “happy” sıfatının kullanılmayacağı gayet açıktır. Arapçada da “iyi yolculuklar” denilmek istendiğinde “رحلة سعيدة” ifadesindeki “سعيد” sıfatı yerine “جيد” sıfatının tercih edilemeyeceği bilinen bir durumdur.

Verilen örneklerden de yola çıkarak eşdizimliliği, bir dilde ana dili konuşanların zihninde hazır halde ve yerleşik olarak bulunan sözcük öbeklerinin yazılı ve sözlü dilde çeşitli yapılarda gelmesiyle oluşan kelime ortaklıkları olarak da tarif edebiliriz.

Kökene Latincedeki “collocare” (yan yana koymak, sıralamak, düzenlemek) kelimesi olan “collocation” tabiri dilbilimsel bir olgu olarak ilk kez İngiliz dilbilimci Firth tarafından 1957 yılında ortaya konmuştur (Zughoul & Abdul’l Fattah, 2003). Eşdizimlilik mefhumu ile ilgili İngilizcedeki “ass/eşek” kelimesini örnek veren Firth, bu sözcüğün sınırlı bir dizi bağlam içinde “you silly ass! , Don’t be such an ass!” bulunabileceğini ya da sayıları bir elin parmakları kadar olan bir dizi sıfatla “obstinate/inatçı, stupid/aptal, awful/berbat” birliktelik oluşturabileceğini söylemiştir (Palmer’den aktaran Zughoul & Abdul’l Fattah, 2003). Firth ayrıca eşdizimliliği sözcüğün anlamla ilgili bir parçası kabul ederek “dark night/karanlık gece” örneğini vermiş ve bu birliktelikteki kelimelerden gecenin karanlıkla, karanlığın da gece ile yan yana gelme eğilimine dikkat çekmiştir. (Brashi, 2005, s.15). Firth “kelimeleri bir arada tutan ortaklık” olarak tarif ettiği eşdizimlilik kavramıyla bir sözcüğün başka sözcüklerle bir

arada bulunma eğilimi gösterdiğine vurgu yapmış ve sözcüğün asıl anlamının yan yana geldiği başka sözcüklerle ortaya çıkacağını ifade etmiştir.

Eşdizimlerin Özellikleri

Eşdizimi meydana getiren sözcükler arasında belirli bir ilişki vardır. Bu ilişki, ilgili sözcüklerin birbirine bağlılığını gösterir. (Altıkulaçoğlu, 2010, s.43). Birlikteliği oluşturan sözcükler arasındaki bağ her zaman aynı derece kuvvetli değildir. “Soğuk savaş” ve “kirli sakal” ifadelerinde kullanılan “soğuk” ve “kirli” kelimeleri “soğuk hava” ve “kirli mendil” ifadelerinde kullanılan “soğuk” ve “kirli” sözcüklerine kıyasla daha sıkı ve güçlü bir bağlılığı göstermektedir. Eşdizimlerin belli başlı diğer bazı özellikleri ise şu şekildedir.

- 1) Eşdizimler en az iki kelimededen meydana gelen sözcük bileşimleridir:

Örnek:

günah işledi - çıkmaz leke – çile yolculuğu

reveal a secret – an incurable disease – a collocation dictionary

مَارِسَ الرِّيَاضَةَ - قَوْلٌ سَدِيدٌ - شُرُوقُ الشَّمْسِ

- 2) Eşdizimli kelime öbeklerini oluşturan ögeler arasındaki birliktelik herhangi bir kurala dayanmaktan ziyade ana dili konuşanlar tarafından belli temayüllere (dini, kültürel, ahlaki, gelenek) göre oluşur. Eşdizimler, ana dili konuşanların zihninde alışlagelmiş, kullanımı aşına ve yerleşik şekilde var olan sözcük bileşimleridir. Eşdizimler ikinci dil öğrencileri tarafından ihdas edilemezler, ana dilini konuşan bireyler bu birliktelikleri dili kullanırken doğal olarak üretirler (Dzierżanowska’dan aktaran Martyńska 2004). Çayın sahip olduğu kıvamın koyuluğunu ifade etmek için Türkçe, Arapça ve İngilizcede farklı sıfatların kullanımı bu duruma örnek teşkil edebilir:

Örnek:

demli çay - شاي ثقيل - strong tea

- 3) Eşdizimi oluşturan sözcüklerden bir tanesi sınırlı bir kullanıma sahiptir. Birlikteliği meydana getiren birimler arasındaki ilişki birimlerin her ikisi için de aynı derecede güçlü, kuvvetli ve sıkı değildir. Bu durum eşdizimsel aralık diye tarif edilen ve eş anlamlı veya yakın anlamlı kabul edilen kelimelerin eşdizimlerin oluşumunda birbiri yerine kullanılamayacağını veya birbirinin yerini alamayacağını gösterir. Eş anlamlı kabul edilen sözcüklerin birliktelik oluşurken uğrayacağı muhtemel yer değiştirmelerde eşdizimsel uyumsuzluklara ve kulağı tırmalayan tuhaf ve yanlış birlikteliklere rastlamak kaçınılmazdır. Bununla birlikte eş anlamlı veya yakın anlamlı kabul edilen bazı kelimelerin birbirinin yerini alabildiği kullanımlar da yok değildir.

Örnek:

karaborsa (siyah) - özür diledi (arzu etti, istedi) – fırtına öncesi sessizlik (suskunluk)

استقبال حار (ساخن) - انطفاؤ نور (ضياء) عينيه - يكسب (يربح) ثقة

make (do) an omelette – fast (quick) car – cast a glance (look)

Eş anlamlı veya yakın anlamlı kabul edilen bazı sözcüklerin Arapçanın zengin ve engin kelime dağarcığı içinde kullanılabildiği örneklerle karşılaşmak da mümkündür. Arapçada “yemek hazırladı” ifadesinde “hazırladı” anlamına gelen altı adet fiil bulunmaktadır.

Örnek:

أعدَّ / حضرَّ / جهَّزَّ / هيَّأَ / أصلحَ / أحضرَّ الطعامَ

- 4) Eşdizimler yapı bakımından serbest eşdizimler (المتلازمات اللفظية الحرة), sınırlı eşdizimler (المتلازمات اللفظية المقيدة) ve bağımlı eşdizimler (المتلازمات اللفظية المتصلة) olmak üzere üçe ayrılır.

- a) Serbest eşdizimler / المتلازمات اللفظية الحرة: Bağımsız birliktelikler olarak da isimlendirilen bu tip eşdizimlerde kelime ortaklığını meydana getiren sözcükler arasındaki ilişki esnek ve kuvvetli değildir. Birliktelik oluşturan sözcüklerin yerini başka sözcükler alabilir.

Örnek:

sıcak hava - çiçek kopardı

جَوَّ حَارَ – عَبَّرَ الشَّارِعَ

hot weather – cross a street

- b) Sınırlı eşdizimler / المتلازمات اللفظية المقيدة: Kelimeler arasındaki ilişkinin daha kuvvetli, sıkı ve birbirini çağrıştırmaya açıksından daha belirgin olan eşdizimlerdir. Bu tip birliktelikler bağımsız bileşimlere kıyasla daha sınırlı ve kayıtlı bir yapıya sahiptir.

Örnek:

kaçamak cevap - sırrı ifşa etti

جَرِيْمَةٌ نُكْرَاءٌ - أُخْرِزُ تَقْدَمًا

heinous crime – hold a meeting

- c) Bağımlı eşdizimler / المتلازمات اللفظية المتصلة: Bağımsız ve sınırlı birliktelikler ile deyimler arasında bir köprü mesabesinde bulunan bu eşdizimlerde, birlikteliği oluşturan kelimelerden bir tanesi ayrıcalıklı, kullanım açısından nadir ve neredeyse eşsizdir.

Örnek:

kesme şeker - kaşlarını çattı

نَصْرٌ مُؤَزَّرٌ - أَحَارَ جَوَابًا

trenchant criticism – shrug one's shoulder

- 5) Eşdizimler sözcük dizilişi bakımından çeşitli yapılarda gelmektedir. Bu yapıların en sık ve yaygın olarak karşımıza çıkan formları ise şunlardır:

- a) Fiil+isim: خَاضَ مَعْرَكَةً

- b) İsim+sıfat: صَدِيقَ حَمِيمٍ
- c) İsim+isim: نَشْرَةُ الْأَخْبَارِ
- d) İsim (fail)+fiil: اكْفَهْرَ الْجَوِ
- e) Fiil+harf-i cer+isim: أَقْلَعُ عَنِ التَّدْخِينِ

Eşdizimlerin Önemi

Sözcük bilgisi dil becerilerinin önemli bir bileşenidir. Hedef dili veya öğrendiğimiz yabancı dili doğru, akıcı, dakik ve her şeyden önce ana dili konuşucularına yakın bir yetkinlikte kullanabilmek için bir dilin dilbilgisi kuralları ve söz dizimi özelliklerine vakıf olmak tek başına yeterli değildir. Konuştuğumuz, duyduğumuz, okuduğumuz ve yazdığımız şeylerin yaklaşık %70'ini eşdizimler oluşturmaktadır (Hill, 2000, s. 53). Lewis ise (1997, s.11) söylediğimiz şeylerin kahir ekseriyetini ve yazıya döktüklerimizin hatırı sayılır bir bölümünü prefabrike/hazır halde depolanmış sözcük öbeklerinden meydana geldiğine dikkat çekmiştir. Eşdizimlerin öğrenilmesinin sağlayacağı faydalardan bir tanesi de çeviri ve tercüme faaliyeti sırasında daha doğru, daha az hatalı ve daha yetkin çeviriler yapma noktasında bize katkı sağlaması olacaktır. Zira kelimeler arasındaki birlikte bulunma eğilimine yönelik bilgi ve farkındalık eksikliği, özensiz, hatalı ve eşdizim uyuşmazlıklarının olduğu çevirileri de kaçınılmaz olarak beraberinde getirecektir.

Nesselhauf (2005, s.2) eşdizimlerin öğrenilmesinin faydalarını şu şekilde ifade etmiştir.

- 1) Eşdizimler yaratıcı dil gelişiminin esası kabul edilmektedir.
- 2) Zihinde hazır halde bulunan eşdizimlerin edinimi yazılı ve sözlü dilde akıcılık için son derece hayati bir özellik taşımaktadır.
- 3) Eşdizimli kelimeleri öğrenmek anlamaya yardımcı olmakla beraber onun gelişmesine de katkı sağlar. Zira eşdizimler bir metnin anlaşılmasını her bir sözcükle tek tek ilgilenmekten ziyade daha kolay hale getirir.

Mc Carthy ve O'Dell (2005, s.6) tarafından kaleme alınan "English Collocations in Use1 adlı çalışmada ise eşdizimli sözcüklerin öğrenilmesinin faydalarından şu şekilde söz edilmiştir.

- 1) Eşdizimlerin öğrenilmesi, kurduğumuz cümlelerin, öğrendiğimiz hedef dilin doğallığına, akıcılığına ve kıvraklığına sahip olmasını sağlar.
- 2) Eşdizimli sözcüklerin öğrenilmesi, yazılı ve sözlü dilde farklı yapılar ve çeşitli ifade biçimleri kullanmamıza ve alternatif söyleyiş tarzları sergileyebilmemize imkân tanır. Aşağıda verilen iki cümleyle bu durum örneklendirilmeye çalışılmıştır.

Örnek:

الْخِلافَاتُ الشَّدِيدَةُ بَيْنَ الطَّرْفَيْنِ أَدَّتْ إِلَى حَرْبٍ كَبِيرَةٍ.

İki taraf arasındaki şiddetli anlaşmazlıklar büyük bir savaşa sebep oldu.

انْقِسَامَاتُ الرَّأْيِ الْعَمِيقَةِ بَيْنَ الطَّرْفَيْنِ أَشْعَلَتْ فِتْنَةَ حَرْبٍ عَارِمَةٍ.

İki taraf arasındaki derin görüş ayrılıkları amansız bir savaşın fitilini ateşledi.

Kelimelerin birbiriyle kurduğu ilişkiler, bu ilişkiler neticesinde kazandığı anlamlar, bir kelimenin başka bir kelime ile yer değiştirip değiştiremeyeceği, olası değişiklikler sonucunda ortaya çıkabilecek muhtemel anlam aralıkları ve mana incelikleri gibi hususiyetler dil öğrenen bireyler için son derece önemlidir. Hangi kelimelerin birbiriyle daha yakın bir ilişki içinde olduğu, sözcüklerin rastgele ve keyfi seçilemeyeceğine yönelik farkındalığa sahip olmak dil öğrenim sürecimizde ihtiyaç listesinin üst sıralarında yer almalıdır.

Arapça sahip olduğu engin sözcük dağarcığı ve zengin kelime kadrosu ile söz varlığı açısından oldukça gelişmiş bir dildir. Eşdizimliliğin en dikkate değer ve önemli özelliklerinden bir tanesi de birlikteliği oluşturan sözcüklerin birbirinden etkilenecek o dilin doğasında yeni anlamlar kazanmasıdır. Nattinger'e (1988, s.75) göre bir sözcüğün anlamı büyük ölçüde birliktelik oluşturduğu sözcüğe bağlıdır ve dil öğrenen birey bu sayede sözcükleri daha kolay zihninde tutabilir ve karşılaştığı metnin ne dediğini anlayabilir. Sözcüklerin asıl manaları cümle içinde kullanıldıklarında bağlam neticesinde veya terkip ya da tamlama şeklinde geldikleri zaman kazandıkları anlamlardır.

Arapçada, fiil+isim birlikteliğinde gelen eşdizimlerde fiil ile birlikte kullanılan sözcüğün/mef'ulun bih (nesnenin) bağlam içerisinde işlenmesi sonucu fiilin anlamını değiştirip ona farklı anlamlar kazandırdığı ile ilgili pek çok örnekle karşılaşmak mümkündür.

Söz konusu bu durumu, seçtiğimiz 5 fiilin alabileceği 3 muhtemel birliktelik ile örneklendirmeye çalışacağız. Örnek olarak seçilen fiil+isim birlikteliklerini belirlerken bu alanda yazılmış çeşitli iki dilli eşdizim sözlüklerinden, Arapça-Arapça, İngilizce-Arapça ve Arapça-Türkçe sözlüklerden faydalanılmıştır.

Çalışmada **رَبَّ**, **نَشْرَ**, **تَنَاولَ**, **مَسَحَ** ve **خَلَعَ** fiillerinin aldığı 3'er adet isim belirlenmiş ve bu birlikteliklerin, fiilin aldığı isim neticesinde Türkçemizde hangi anlamlarla karşılandığı örneklerle gösterilmeye çalışılmıştır. Bu cümlelerin seçiminde sözlüklerden, Arap ülkelerinde okutulan ders kitaplarından ve çeşitli kaynaklardan istifade edilmiştir.

1) **رَبَّ** fiili + aldığı birliktelikler:

trene bindi : **رَبَّ + القَطَارَ** (a)

günah işledi : **رَبَّ + الذَّنْبَ** (b)

denize açıldı : **رَبَّ + البَحْرَ** (c)

Örnek cümleler:

رَبَّ المَسَافِرِ القَطَارَ السَّرِيعَ للسَّفَرِ إلى إسطنبول.

Turist İstanbul'a gitmek için hızlı **trene bindi**.

رُكِبَ الذَّنْبَ يُمِيتُ القُلُوبَ – و قد يُورث الذَّلَّ إِدْمَانَهُ

و ترك الذَّنْبَ حياة القُلُوبَ – و خيرٌ لنفسك عصيَانُهَا.

“Öldürür **günah işlemek** kalbi- Günahlara müptelalık zelil eder sahibini

Gerekir kalbi ihya için günahları terk etmek- Daha hayırlıdır nefsin için onlara isyan etmek”

Abdullah b. Mubârek r.anh (İbn Ebu'd-Dünyâ, Kitâbu't-Tevbe, s.36)

مع انصرام حظر الصيد ، بدأ الصيادون يركبون البحر بحثاً عن الرزق.

Av yasağının bitimiyle, balıkçılar rızık aramak amacıyla **denize açılmaya** başladılar.

2) نُشِرَ fiili + aldığı birliktelikler:

(a) نُشِرَ + الرِّوَايَةُ : roman neşretti, yayınladı

(b) نُشِرَ + المَلَابِسَ : elbiseleri astı

(c) نُشِرَ + اللُّوحَ : tahtayı kesti

Örnek cümleler:

ما زال الأديب الناشئ يبحث عن دار تُنشرُ روايته.

Genç edebiyatçı romanını yayınlayacak bir yayın evi aramaya devam ediyor.

نشرت أختي الملابسَ المَغسولةَ على حبل الغسيل بالمسايك.

Kız kardeşim yıkanmış elbiseleri mandalla çamaşır ipine astı.

أخذ النجار ينشر الألواحَ بالمنشار ليصنع كرسيًا.

Marangoz sandalye yapmak için testereyle **tahtaları kesmeye** başladı.

3) تَنَاوَلَ fiili + aldığı birliktelikler:

(a) تَنَاوَلَ + الطَّعَامَ : yemeği yedi

(b) تَنَاوَلَ + الدَّوَاءَ : ilacı içti

(c) تَنَاوَلَ + الْمَوْضُوعَ : konuyu ele aldı

Örnek cümleler:

اجتمع أفراد الأسرة حول المائدة كي يتناولوا طعامَ العشاء.

Aile bireyleri akşam **yemeği yemek** için sofraya etrafında toplandı.

نصحتني الطبيب بأن أتناول أدويتي بانتظام.

Doktor bana **ilaçlarımı** düzenle olarak **içmemi** tavsiye etti.

تناول الكاتبُ في مقاله مواضعَ هامّةً.

Yazar makalesinde önemli **konuları ele aldı**.

4) مَسَحَ fiili + aldığı birliktelikler:

(a) مَسَحَ + دُمُوعَهُ : göz yaşlarını sildi

(b) مَسَحَ + رَأْسَهُ : başını okşadı

(c) مَسَحَ + الحجرَ الأسودَ : Hacer'ul Esved'e dokundu, mesh etti

Örnek cümleler:

تناولتُ من جيبها منديلاً كي تمسحَ دُموعه.

Göz yaşlarını silmek için cebinden bir mendil çıkardı.

إذا أردت أن يلين قلبك فأطعم المسكين وامسح رأسَ اليتيم.

“Kalbinin yumuşamasını istiyorsan, miskini (yoksulu) doyur ve yetimin başını okşa.”

(Hz. Muhammed sav/Ahmed b.Hanbel, el-Müsned, 2/263)

يُحاول المُعتمرون مسح الحجر الأسود.

Umreciler Hacer'ul Esved'e dokunmaya çalışıyor.

5) خلع fiili + aldığı birliktelikler:

dişi çekti : السِّن + خلع (a)

ayakkabısını çıkardı : حذاءه + خلع (b)

komutanı azletti, görevden aldı : القائد + خلع (c)

Örnek cümleler:

خلع طبيبُ الأسنان أسناني المُتسوِّسة.

Diş doktoru çürümüş dişlerimi çekti.

طلب الموظف من السائح أن يخلع أحييته عند دخول المسجد.

“Görevli, turistten mescide girerken ayakkabılarını çıkarmasını istedi.”

خلع الرئيس القائد الفاشل.

Devlet başkanı başarısız komutanı azletti.

Sonuç

Kelimelerin yan yana dizilimi sonucu oluşturduğu eşdizimli kelime ortaklıkları, verilen örneklerden de anlaşılacağı üzere dil becerilinin sözcük bilgisi düzeyinde önemli bir ayağını oluşturmaktadır. Newmark (1988, s. 125) gramerini iskelete benzettiği bir metnin, sözcüklerini ete, eşdizim diye tabir ettiğimiz sözcük öbeklerini de dokulara benzetmiş, sınırları ise bütün bunları birbirine bağlayan bir unsur olarak tanımlamıştır.

Bu çalışmada fiille birlikte kullanılan ismin, fiilin anlamını etkileyip ona nasıl yeni anlamlar kazandırdığı örnek cümleler ve çevirileri verilerek gösterilmeye çalışılmıştır. Bu da hedef dilin gramer kurallarına, cümle kurulumu sırasındaki söz dizimi özelliklerine vakıf olmanın yanı sıra sözcük bilgisinin kullanım çeşitliliğine dair de yeterli bir malumat sahibi olmanın ne kadar gerekli olduğunu ortaya koymaktadır.

Eşdizimlerin öğrenilmesi ve söz konusu bu tür kelime ortaklıklarına yönelik farkındalığın oluşması, çeviri ve tercüme faaliyeti esnasında kaynak dilden hedef dile ve hedef dilden kaynak dile yapılacak çeviri ve tercümelerin daha dakik, doğru ve isabetli olmasını da beraberinde getirecektir.

Kaynakça

- Aksan, D. (1999). Anlambilim, Ankara: Engin Yayınevi.
- Altıkulaçoğlu, S. (2010). Yabancı Dil Sınıflarında Eşdizimli Sözcük Öğretimi ve Anadilinin Rolü. Dil Dergisi, Sayı: 148, (s.37-52).
- Âyid, A. (2003), el-Mu'cemu'l-'Arabiyyi'l-'Esâsî, Kahire: el-Munazzamatu'l-'Arabiyye li't-Terbiyye ve's-Sekâfe ve'l-'Ulûm.
- Balı, E & Köksal, H. (2019). Yaygın Eşdizimleriyle Arapçada Anahtar Fiiller. İstanbul: Akdem Yayınları.
- Brashi, A, S. (2005). "Arabic Collocations: Implications for Translations. Published PHD Thesis. Sydney: University of Western Sydney.
- Cambridge (2009). Cambridge Learner's Dictionary, English-Turkish (2009), Cambridge University Press.
- Doğan, N. (2015). Türkçe Sözlük'te Fiisel Eşdizim. Gazi Türkiyat, Güz 2015/17:67-84.
- Ghazala, H. (2007). Dar El-İlm's Dictionary of Collocations: English-Arabic Dar El-İlm Lilmalayin: Beirut.
- Hill, J. (2000). Revising Priorities: from Gramamtical Failure to Collocational Success. In M. Lewis (ed) , Teaching Collocation: (s.47-67) Language Teaching Publications.
- İşler, E. & Yıldız, M. (2018) Arapça Çeviri Kılavuzu, İstanbul: Akdem Yayınları.
- Lewis, M. (1997). Implementing the Lexical Approach: Putting Theory into Practice. Language Teaching Publications.
- Ma'luf, L. (2001), el-Muncid fi'l-Luğati'l-'Arabiyye, Beyrut: Dâru'l-Meşrik.
- Martysnka, M. (2004). Do English Language Learners Know Collocatons? Institute of Lingusitics, Adam Mickiewicz University. (s.1-12)
- Nattinger, J.R. (1988). Some Current Trends in Vocabulary Teaching. In R. Carter & M. McCarty (Eds.). Vocabulary and Langauge Teaching. New York: Longman.
- Nesselhauf, N. (2005) Collocations in a Learner Corpus. John Benjamins Publishing Company.
- Newmark, P. (1988) A Textbook of Translation. London: Prentice Hall.
- Ömer, A. M. (2008), Mu'cemu'l-Luğati'l-'Arabiyyeti'l-Mu'âsıra, c. 4, Kahire: 'Âlemu'l-Kutub
- Vardar, B. (2002). Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü, İstanbul: Multilingual.
- Zughoul, M & Abdul-Fattah, H. (2003). "Collocational Strategies of Arab Learners of English: A Study in Lexical Semantics. Journal of the Colloge of Arts -Yarmouk University, Irbid, Jordan (1-19).

